

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze diplomové práce

Zadluženost Irska

Autor: Marie Vojtěchová

Vedoucí: Ing. Lenka Kopecká, Ph.D.

Souhrn

Ekonomika Irska je už po desetiletí velice diskutované téma, především díky její proměnlivosti. Z Irska, chudé země, která se po dlouhá desetiletí snažila vymanit z nadvlády Velké Británie, se stala jedna z nejsilnějších ekonomik z celé Evropské Unie. Na počátku 20. století přišel její největší rozmach, všechny ekonomické ukazatele vykazovaly rekordní hodnoty a Irsko, neboli „keltský tygr“, jak bylo díky jeho síle nazýváno, bylo na vrcholu svých sil. V roce 2007 však přišel krach na americké burze a celou EU zastihla finanční krize. Irskou ekonomiku zasáhla drtivěji než ostatní silné ekonomiky. Ekonomové varovali dlouho dopředu, že tento úpadek hrozí, irská vláda však tyto předzvěsti ignorovala. V roce 2008 praskla tzv. „hypoteční bublina“ a irská ekonomika se ocitla v recesi. Vše došlo až tak daleko, že se „keltský tygr“ o dva roky později zařadil mezi státy, které byly nuceny požádat Evropskou unii a Mezinárodní měnový fond o finanční pomoc. Irsko se stalo jedním z nejzadluženějších států EU a vyhlídky do budoucnosti nebyly příznivé. V posledních pár letech se však pravděpodobně začíná blýskat na lepší časy. Irsko se za poslední rok stalo druhou nejrychleji rostoucí ekonomikou eurozóny a začíná se mu opět dařit. Otázkou však je, zda se poučí ze svých chyb a bude ještě někdy schopno dostat se přední místa evropských hospodářství.

Klíčová slova: ekonomický vývoj, HDP, makroekonomické ukazatele, nezaměstnanost, platební bilance, Irsko, zadluženost, státní rozpočet, státní dluh, veřejný dluh, fiskální politika

Úvod

Irská ekonomika je specifická svojí proměnlivostí. Irsko se na přelomu 18. a 19. století potýkalo s velkou chudobou, nemocemi a zemi sužovaly věčné válečné spory o území a státnost. Po dlouhých bojích a zmaření několika tisíců lidských životů Irsko roku 1921 získalo samostatnost. Roku 1949 se stalo republikou. Čekala ho však dlouhá cesta k tomu, aby země začala po dlouhých letech opět prosperovat. Z chudé země, která se do nedávné historie nacházela pod nadvládou Velké Británie, se však stal v posledních desítkách let stát, který na svou ekonomiku mohl být právem hrdý.

Na počátku 20. století přišlo období „keltského tygra“. Tak bylo nazýváno Irsko po celém světě díky své nebývalé síle a bojovnosti. Irská ekonomika byla jednou z nejlépe fungujících a nejvíce prosperujících ekonomik v Evropské unii vůbec. Objevovaly se však názory, že hospodaření irské vlády není optimální a že její fiskální kroky a opatření nejsou vždy správné. Vláda tato varování ignorovala a to se později ukázalo jako velká chyba.

Roku 2007 přišel krach na americké burze a světovou ekonomiku zachvátila Velká finanční krize. Na Irsko měla tato událost jeden z nejsilnějších dopadů v Evropské unii vůbec. Stát, s jednou nejvíce prosperujících ekonomik na světě, se propadal strmě dolů. Zvýšila se nezaměstnanost, lidé přicházeli o své domovy a hromadně zemi opouštěli. Irské vyhlídky do budoucna byly velmi skeptické. Všechny ekonomické indikátory se propadaly a tak byla irská vláda nucena požádat Evropskou unii o finanční pomoc.

Rozsáhlé vládní škrty v rozpočtu, zvýšení daní a další úsporná opatření pravděpodobně zapříčila opětovný návrat prosperity irské ekonomice. Vše nasvědčuje tomu, že je Irsko z nejhoršího venku. Za poslední rok je nejrychleji rostoucí ekonomikou hned po Lucembursku v celé EU. Důležité však je, aby se irská vláda nenechala ukolébat úspěchy posledních měsíců a neopakovala chyby z minulosti, pohybuje se totiž na velmi tenkém ledě.

Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je zhodnocení ekonomiky Irska a to v období od vzniku samostatné republiky Irska (r. 1949) až po současnost. Konkrétně je práce zaměřena na zkoumání příčin vysoké zadluženosti státu, její průběh a následky. Klíčovou částí práce je definování všech pojmů, které se dané problematiky týkají a rovněž identifikace veškerých událostí a faktorů, které se významně podílely na formování a dynamice vývoje irské ekonomiky, zejména zadluženosti. Dále je s využitím českých a zejména zahraničních informačních zdrojů identifikována současná ekonomická situace Irska a zpracována analýza jejího aktuálního stavu.

Metodika zpracování této Diplomové práce určuje postup, tedy jednotlivé po sobě následující kroky řešení problematiky a konkrétně využití metody.

Pro dosažení cílů je využito několika vědeckých metod a postupů, potřebných k získání poznatků k danému tématu.

Teoretická část práce je zpracována na základě nastudovaných a shromážděných podkladů z odborně vědecké literatury. V první řadě je využita metoda deskripce, kdy jsou na základě studia odborné literatury postupně definovány pojmy popisující sledované ekonomické jevy a procesy. Dále pak jsou popsány zásadní mezníky v irské historii, které zásadně ovlivnily její ekonomiku. Zde je využita metoda historická, spočívající ve zkoumání následnosti určitých jevů. Poslední kapitolou v literární rešerši je deskripce aktuálního stavu irské ekonomiky a nástin, směru jejího dalšího vývoje.

Praktická část práce vychází zejména ze zveřejněných statistických dat OECD, Eurostatu a Českého statistického úřadu.

V praktické části je pak využita metoda komparace, na jejímž základě jsou porovnávány dopady určitých historických událostí na formování irského dluhu. Konkrétně jsou porovnávány jednotlivé makroekonomické ukazatele (HDP, inflace, nezaměstnanost a platební bilance) a to Irska, Velké Británie a průměru Evropské unie. Jsou vybrány nejvhodnější ukazatele pro tuto problematiku. Velká Británie slouží jako porovnání v rámci regionu Západní Evropy.

V dalších kapitolách je aplikována metoda analýzy. Je sledován vývoj jednotlivých složek státního rozpočtu (státní příjmy a státní výdaje). Dále pak vývoj v čase veřejného dluhu Irska a státního deficitu. Vývoj sledovaných ukazatelů je sledován v období 1998-2014.

V závěru práce je při formulaci výstupů využita metoda syntézy, která vede k výslednému shrnutí poznatků získaných analýzou.

Teoretická část

V Teoretické části jsou v první kapitole popisovány pojmy, které je potřeba definovat k pochopení dané problematiky. Následující kapitola pojednává o nejdůležitějších meznících v historii Irska, které se podílely významným způsobem na formování irské ekonomiky. Dále je věnována pozornost současnému hospodaření irské ekonomiky a obsahu schváleného rozpočtu pro rok 2016.

Analytická část

V praktické části je využita metoda komparace a to konkrétně srovnávání makroekonomických ukazatelů Irska, Velké Británie a průměru Evropské unie (28 zemí). Je tak poukázáno na rozdíly v rámci regionu (západní Evropy) a v rámci EU.

Hlavní sledované makroekonomické ukazatele: Nezaměstnanost, HDP, Inflace, Platební bilance.

Tyto ukazatele vypovídají o úrovni ekonomiky a o plnění základních makroekonomických cílů vlády dané země.

Irsko se z chudé země plně krizí stalo v průběhu let jednou z nejúspěšnějších zemí v ekonomickém směru. Ne vždy se však uchylovala ke správným fiskálním opatřením. Jak se později ukázalo, všudypřítomné varování blížící se katastrofy se staly skutečností. Celosvětová finanční krize, která propukla v roce 2007 v USA, zasáhla irskou ekonomiku skoro nejsilněji ze všech evropských států. Na grafech bude znázorněno a následně vysvětleno, jak a proč došlo k těmto tragickým následkům. Průběh vývoje jednotlivých

makroekonomických ukazatelů je popisován v časovém úseku od roku 1998/2000, kdy byla irská ekonomika na vrcholu, do roku 2013/2014.

Pro ekonomiku Irska jsou rovněž významné finanční pomoci poskytnuté ze zdrojů EU. Proto je tomuto tématu věnována kapitola o záchranných finančních balíčcích. Rovněž ekonomiku významně ovlivňuje míra korupce, které je věnována pozornost. Stejně tak kapitálová otevřenost irské ekonomiky, která může být jejím významným stimulem. Závěr této kapitoly obsahuje predikci makroekonomických ukazatelů do následujících let.

Závěr

Irská ekonomika prošla za dobu její existence mnoha změnami. Z chudého státu se v průběhu pár desítek let stala země s jednou z nejvíce respektovaných ekonomik světa. Veškeré makroekonomické indikátory v období, kdy bylo pro jeho mimořádnou sílu nazýváno „keltským tygrem“, vykazovaly rekordní hodnoty. Banky ve velkém poskytovaly půjčky občanům na nákup nemovitostí. Problém však byl, že zde nebyl dostatečný dohled nad bankovním sektorem a to, že dlužníci neměli reálné prostředky na splacení poskytnutých hypoték, se dlouho přehlíželo. Vláda nepodnikla potřebné kroky k tomu, aby předešla katastrofickým následkům, které způsobila Velká finanční hypoteční krize v roce 2007.

Hlavním problémem nebyly ani tak hodnoty ekonomických ukazatelů, ale jejich tempo růstu či propadu. Vše došlo až tak daleko, že Irsko bylo nuceno se zařadit po bok zemí na hranici bankrotu a zažádat o podmínky záchranného balíčku tzv. Velké trojky (Evropské unie, Mezinárodního měnového fondu a Centrální evropské banky). Byla mu vyměřena finanční pomoc v hodnotě 85 bilionů eur.

Následovalo období úsporných opatření, vládních škrťů a vynucených fiskálních kroků. Nespokojenost mezi obyvateli rostla a lidé ve velkých vlnách zemi opouštěli. Výsledky na sebe však nenechaly dlouho čekat, a hodnoty makroekonomických ukazatelů se v průběhu tří let opět začaly navracet k normálu. Irsku velice pomohlo paradoxně to, co z části způsobilo rychlý propad jeho ekonomiky, a to jeho provázanost s ostatními zeměmi světa.

Velké zastoupení zahraničních firem v Irsku přináší mimo jiné velký odliv finančních prostředků mimo zemi. Do budoucna by bylo dobré více zpřísnit podmínky pro zahraniční investory nebo při nejmenším určit podmínky účasti na irském hospodářském cyklu.

Důležitými budoucími kroky irské vlády zůstávají fiskální úsporná opatření, efektivnější hospodaření veřejného sektoru a opatření proti daňovým unikům a korupci.

Není pochyb, že Irsko udělalo od doby, kdy vstoupilo do záchranného programu, obrovský pokrok. Všechny makroekonomické ukazatele se posunuly správným směrem a předpověď do budoucnosti je příznivá. Názory odborníků se shodují na tom, že se Irsko stalo správným příkladem toho, jak by se měla vláda v dobách krize zachovat. Čeká ho však ještě dlouhá cesta k tomu, aby se jeho ekonomika navrátila do dob, kdy byla jednou z nejrespektovanějších a nejsilnějších v celé Evropě.

Zdroje

Tištěné

ARDAGH, John. *Ireland and the Irish: portrait of a changing society*. London: Hamish Hamilton, 1994. ISBN 0241132754.

DONOVAN, Donal a Antoin E MURPHY. *The fall of the Celtic Tiger: Ireland and the Euro debt crisis*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 2013, xx, 318 p. ISBN 01-996-6395-5.

MOODY, T a F MARTIN. *Dějiny Irska*. 3. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, 499 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-179-8.

SWEENEY, Paul. *Ireland's economic success: reasons and lessons*. International ed. / . Edinburgh, Scotland: Dunedin, 2008, xvii, 233 p. ISBN 19-037-6598-6.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 332 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3258-9.

Electronické

BUDGET OF GOVERNMENT OF IRELAND [online]. [cit. 2016-02-23]. Dostupné z: <http://www.budget.gov.ie/Budgets/2016/2016.aspx>

DEPARTMENT OF FOREIGN AFFAIRS AND TRADE [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <https://www.dfa.ie/media/dfa/alldfawebstitemedia/newspress/publications/2013-ireland-in-brief-Czech.pdf>

DEPARTMENT OF FINANCE IRELAND [online]. [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.ie/what-we-do/eu-international/irelands-programme-eu-imf-programme>

IRISH TIMES [online]. [cit. 2016-02-23]. Dostupné z: <http://www.irishtimes.com/news/politics/budget-2016-main-points-1.2389753>

OECD [online]. [cit. 2016-02-14]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/ireland.htm>

TRADING ECONOMICS [online]. [cit. 2016-02-23]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/ireland/inflation-cpi>